

Вимоги до етики наукової діяльності, критерії
оцінювання науковості роботи вченого.

Питання наукометрії та наукометричних баз даних.

Д-р мед.наук Серік Сергій Андрійович
ДУ "Національний Інститут терапії ім. Л.Т.Малої НАМН України"
м.Харків

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Етика науки - дисципліна, що вивчає специфіку моральної регуляції в науковій сфері, а також звід цінностей, норм і правил у цій області. Вона охоплює два кола проблем: перший пов'язаний з регуляцією взаємовідносин всередині самого наукового співтовариства, а другий – між суспільством в цілому і наукою.**

Основні принципи етики наукового співтовариства

Основними принципами етики наукового співтовариства є:

- (1) самоцінність істини;
- (2) орієнтованість на новизну наукового знання;
- (3) свобода наукової творчості;
- (4) відкритість наукових результатів;
- (5) організований скептицизм.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Принцип самоцінності істини або універсалізм це орієнтація дослідника на пошук об'єктивного знання, а ні на особисті, групові, корпоративні або національні інтереси.
- Істина і тільки істина є основною цінністю діяльності у сфері науки. Тільки одна дихотомія має значення: "істинно - помилково", все інше - за межами науки.
- Яка би не опинилась в процесі дослідження істина, вона повинна бути оприлюднена. Істина повинна виявлятися в ході багатьох незалежних досліджень, експериментів або спостережень.
- Верховним суддею у визначенні істинності отриманих результатів є світове наукове співтовариство, що спирається на безперервно зростаючий звід фактів і об'єктивних законів природи.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- **Новизна наукового знання.** Наука існує тільки розвиваючись, а розвивається вона безперервним збільшенням та оновленням знань. Кожні 10-20 років відбувається оновлення всього обсягу наукових знань і то, що сьогодні є науковим результатом, застаріває і замінюється новими науковими результатами. Така доля, більшості наукових робіт та розробок.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Свобода наукової творчості - ідеальний, але не завжди реалізований принцип наукової діяльності. Для науки немає і не повинно бути заборонених тем. Вчений сам повинен вибирати предмет досліджень. Будь-який результат, який претендує на наукове досягнення, повинен бути уважно проаналізований та оцінений науковим співтовариством незалежно від того, які минули заслуги у науковця. У реальних ситуаціях дієвість цього принципу найчастіше обмежена як внутрішніми факторами, що діють у науковому середовищі, так і зовнішніми - етичними, соціальними та матеріальними.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Відкритість наукових досягнень. На результати фундаментальних наукових досліджень (які не слід путати з винаходами) не існує права інтелектуальної власності, оскільки вони належать усьому людству.
- Ні автор, ні будь-хто інший не може заборонити використовувати наукові результати або вимагати будь-якої компенсації за їх використання, крім посилення на авторство.
- Відповідно, будь-який науковець, який отримав нові результати, повинен їх опублікувати, оскільки нове знання тільки тоді стає складовим елементом наукової картини світу, коли воно перевірено та визнано науковим співтовариством.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- **Організований скептицизм або критицизм.** Принцип, який має на увазі відкритість для сумнівів з приводу будь-яких результатів наукової діяльності, як своїх власних, так і інших вчених.
- **Це правило вимагає осмислення неявних припущень, прийнятих в якості аксіом; пильного ставлення до спроб прийняти бажане за дійсне, викликаним особистою зацікавленістю або причинами етичного характеру; обережного ставлення до ймовірності неправильного тлумачення результатів.**

Основні принципи етики наукового співтовариства

- У сучасній суспільній свідомості наука - це двигун прогресу і суддя вищої категорії, тому дотримання принципів наукової етики - необхідна умова для збереження віри суспільства в надійність наукових результатів. Найбільший суспільний резонанс мають проблеми, пов'язані:
 - (1) з принципом свободи наукової творчості, наприклад, етичні проблеми розробки технологій виробництва зброї масового ураження, клонування живих організмів, генної інженерії, деякі питання біомедичної етики;
 - (2) з принципом організованого скептицизму, наприклад, проблеми достатності наукових підстав для соціально значущих заяв, рекомендацій, прогнозів, експертиз, планів, сценаріїв розвитку і т.п.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- **Одне з найбільш актуальних напрямків етики взаємини науки і суспільства - проблеми біомедичної етики.**
- **Інший аспект наукової етики пов'язаний з протидією поширенню лженауки. Під лженауковою діяльністю розуміється така діяльність, яка видає за науковий результат не перевірені факти і здійснюється зі свідомими порушеннями основних етичних принципів науки. Основним порушенням є - неможливість перевірки або фальсифікація результатів.**

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Загроза лженауки для наукової спільноти полягає в тому, що вона підриває довіру до істинно наукових результатів та найчастіше оголошуючи їх застарілими і що вони не відповідають "останнім досягненням".
- Для суспільства лженаука найбільше небезпечна з двох причин:
- (1) внаслідок свого прагнення отримати доступ до фінансуванню за рахунок державних коштів (віднімаючи тим самим фінансові ресурси у дійсно актуальних досліджень),
- (2) створенням хибних ілюзій щодо можливості реалізації принципово нездійсненних проектів, таких як "вічний двигун" або "ліки від усіх хвороб".

Основні принципи етики наукового співтовариства

Сенат Товариства Макса Планка (Німеччина) 24 листопада 2000 року прийняв такі норми наукової етики, виконання яких є обов'язковим для всіх вчених, що працюють в інститутах цього Товариства.

- 1. Норми, що регулюють повсякденну наукову діяльність:
- (1) точне дотримання правил отримання та відбору даних, діючих в конкретній науковій дисципліні;
- (2) надійна організація захисту і зберігання первинних даних; ясне і повне документування всіх важливих результатів;
- (3) правило "систематичного скептицизму" - відкритість для сумнівів, навіть з приводу своїх власних результатів і результатів роботи свого колективу;
- (4) осмислення неявних, аксіоматичних припущень; пильне ставлення до спроб прийняти бажане за дійсне, викликаним особистою зацікавленістю або
- навіть причинами етичного характеру; обережне ставлення до ймовірності неправильного тлумачення як наслідок методично обмежених можливостей встановлення об'єкта досліджень (генералізація, надмірне узагальнення).

Основні принципи етики наукового співтовариства

- 2. **Норми, що регулюють відносини між колегами і співробітництво:**
- (1) зобов'язання не перешкоджати науковій роботі конкурентів, шляхом, наприклад, затримки відгуків або передачі третій особі наукових результатів, отриманих за умови дотримання конфіденційності;
- (2) активне сприяння науковому зростанню молодих вчених;
- (3) відкритість для критики і сумнівів, які висловлюються іншими вченими і колегами по роботі;
- (4) уважна, об'єктивна і неупереджена оцінка роботи колег; неупереджене ставлення.
- 3. **Норми, що регулюють публікацію результатів:**
- (1) принцип загальнодоступності результатів фундаментальних досліджень: обов'язкова публікація результатів роботи, виконуваної за рахунок державного фінансування;
- (2) принцип наукової культури, що допускає можливість помилки в науці: відповідне подання непідтверджених гіпотез і визнання помилок;
- (3) принцип визнання заслуг: чесне визнання заслуг і належна оцінка внеску попередників, конкурентів і колег.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Принципи наукової етики можуть бути порушені різними способами - від необережного застосування наукових методів або неуважного документування даних до серйозних наукових злочинів, таких як умисна фальсифікація або обман.
- Порушення наукової етики має місце, коли:
- (1) не правдива заява, що до отримання наукових результатів,
- (2) порушується авторство,
- (3) наноситься інший збиток наукової роботи інших осіб.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Приклад розгорнутого опису вчинків, які кваліфікуються як порушення наукової етики, дають "Норми наукової етики" Сенату Товариства Макса Планка.
- Відповідно до них як суттєві порушення наукової етики можуть розглядатися наступні діяння.
- Помилкові заяви.
- 1. Фабрикація даних.
- 2. Фальсифікація даних, наприклад:
 - а) шляхом таємного відбору даних і відмови від небажаних результатів;
 - б) шляхом маніпуляції зображеннями або ілюстраціями.
- 3. Некоректні заяви в листі-заявці або заявці на отримання підтримки (заявці на грант).

Основні принципи етики наукового співтовариства

- **Порушення авторського права**
- **4. Стосовно робіт іншого автора, які охороняються авторським правом, значних наукових відкриттів, гіпотез, теорій або методів дослідження:**
 - **а) несанкціоноване використання авторських текстів (плагіат);**
 - **б) привласнення методів дослідження і ідей (крадіжка ідей);**
 - **в) узурпація наукового авторства або співавторства (необґрунтоване їх привласнення);**
 - **г) фальсифікація змісту;**
 - **д) несанкціонована публікація або надання третім особам доступу до ще не опублікованих робіт, знахідкам, гіпотезам, теоріям або науковим методам.**
- **5. Вимоги на співавторство з іншою особою без його згоди або без належних підстав.**

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Шкода, що наноситься чужий наукової роботи.
- 6. Саботаж дослідницької роботи (в тому числі нанесення збитку, руйнування або підробка експериментальних установок, обладнання, документації, апаратури, програмного забезпечення, хімікатів або інших предметів, необхідних для проведення експерименту).
- Спільна відповідальність за порушення наукової етики.
- 7. Спільна відповідальність може бути результатом:
 - а) активної участі в порушенні наукової етики, що здійснюється іншими особами;
 - б) співавторства в фальсифікованих публікаціях;
 - в) явного нехтування обов'язками контролю.

Основні принципи етики наукового співтовариства

Норми наукової етики при підготовці публікації

- Під час підготовки публікацій виникають питання, які межують з етичними проблемами:
- (1) визначення авторства публікації;
- (2) вибір місця публікації;
- (3) повнота висвітлення існуючих наукових фактів і уявлень з досліджуваної проблеми;
- (4) висловлювання подяки колегам та організаціям, які здійснювали фінансування роботи;
- (5) адекватність методів аналізу та інтерпретацій дослідження і фактичних матеріалів;
- (6) стиль і форма подання текстових і ілюстративних даних, їх достатність;
- (7) правильність і повнота оформлення допоміжного апарату публікації.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Авторство публікації. Наукова етика не допускає "почесного" авторства і прийняття до уваги при формуванні списку авторів будь-яких інших доводів, крім реального внеску у створення публікації.
- Відповідно до етичними нормами перше місце в списку авторів зазвичай займає справжній лідер публікації - автор ідеї або співробітник, який виконав велику частину роботи. Далі йдуть автори в порядку убудування їх вкладу в створення публікації. останнім зазвичай стоїть прізвище керівника групи, який здійснював загальне керівництво і "видобував" гроші для проведення досліджень.
- Усі співавтори обов'язково повинні дати згоду на публікацію. Наприклад, стаття, яку направляють до редакції журналу, на останній сторінці повинна бути підписана всіма авторами.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Вибір місця публікації. Проблема вибору місця публікації стає особливо актуальною, якщо зроблено велике наукове відкриття. Добре, якщо наукові результати публікуються в профільних джерелах, відомих і доступних іншим фахівцям з даної проблеми. Погано, якщо ці дані будуть опубліковані в матеріалах конференції тиражем 100 примірників. Опублікування в непрофільних виданнях цих результатів, можуть у майбутньому створити проблеми з доказом пріоритету.
- Редакції авторитетних видань самі перевіряють, чи відповідає рукопис профілю і рівню видання.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Повнота висвітлення існуючих фактів і уявлень. Автори публікації несуть повну відповідальність за наукову достовірність поданих результатів. У разі рецензованих видань частина відповідальності за наукову достовірність лягає на редакцію і рецензентів, але відповідальність авторів при цьому не зменшується.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- Для того щоб уникнути помилок, пов'язаних з неповнотою освітлення існуючих фактів і уявлень, необхідно:
- (1) перед написанням публікації проаналізувати максимально широкий спектр інформації з питання досліджень;
- (2) при вивченні проблеми оцінити коректність джерел, виявити рівень достовірності і фактичної обґрунтованості результатів та наявність методичних і інтерпретаційних помилок;
- (3) при відборі, аналізі та інтерпретації власних даних не відкидати неявні результати, уважно аналізувати результати "невдалих" експериментів;
- (4) при написанні публікації, при формулюванні проблеми і обговоренні результатів не відкидати і не замовчувати незручні літературні дані, що містять результати, які суперечать результатам даної публікації або демонструють відсутність "бажаних" ефектів.

Основні принципи етики наукового співтовариства

- **Подяки.** Титульні відомості про авторів документа не завжди однозначно вичерпують список осіб, праця яких так чи інакше зумовила появу даної роботи. До числа осіб, зазвичай не включаються в список авторів, але яким слід висловити подяку, відносяться ті, хто давав консультації, надавав неопубліковані дані, виконував технічні роботи при проведенні досліджень, забезпечував проведення польових робіт, висловлював критичні зауваження при читанні рукопису та ін.
- **Посилання на фінансову підтримку досліджень** будь-яким фондом або організацією можуть бути приведені без вираження подяки - у вигляді згадки.

Критерії оцінки наукового дослідження

- **Оцінюється робота на основі наступних показників:**
- **повнота розкриття змісту теми;**
- **оригінальність суджень (на основі теоретичних і дослідницьких матеріалів);**
- **новизна фактичного матеріалу;**

Основними показниками затребуваності вченого в науці, що відображаються у цих базах, є:

індекс цитування;
індекс Хірша;
імпакт-фактор.

в оцінці успішності вченого можуть враховуватися і кількість публікованих, і кількість стипендій, грантів, і співпраця з закордонними партнерами.

Розміщення статті в журналі, що міститься в наукометричній базі, є сьогодні однією з обов'язкових умов для допуску до захисту дисертації та успішної кар'єри вченого.

щоб входити в ту чи іншу базу, журнал повинен відповідати ряду умов, серед яких: вимоги до змісту (відсоток унікальності) та оформлення, вимоги до складу редакційної колегії, періодичності випусків тощо.

Індекс Хірша (h-індекс) – наукометричний показник, який запропонував у 2005 р. американський фізик Хорхе Хірш з університету Сан-Дієго, Каліфорнія. Індекс Хірша покликаний охарактеризувати продуктивність ученого на основі співвідношення кількості його публікацій до кількості цитувань цих публікацій.

Індекс Хірша може обчислюватись з використанням як загальнодоступних наукометричних баз даних в Інтернеті (наприклад, Google Scholar, Science Index), так і баз даних з передплатою (наприклад Scopus, Web of Science). Слід зазначити, що індекс Хірша, підрахований для одного науковця з використанням різних баз даних, буде загалом різний, як і інші наукометричні характеристики. Він залежить від сфери охоплення обраної бази даних, як за обсягом статей у базі даних, так і інтервалів часу, за яким враховуються статті.

Імпакт-фактор – це формальний чисельний показник важливості наукового журналу, який щорічно розраховує Інститут наукової інформації (Institute for Scientific Information, ISI) й оприлюднюється у виданні Journal Citation Report. Він показує, скільки разів у середньому цитується кожна опублікована в журналі стаття протягом двох наступних років після виходу. Імпакт-фактор журналів, у яких опубліковані результати наукових досліджень, істотно впливає на оцінку цих результатів.

Індекс цитувань (Science Citation Index, SCI) – ключовий показник, уведений Інститутом наукової інформації, що широко використовується в усьому світі для оцінювання роботи дослідників і наукових колективів. А також оцінює вплив ученого або організації на світову науку, визначає якість проведених наукових досліджень. SCI належить медіа компанії Thomson Reuters. Індекс був розроблений у 1960 р. американським ученим Євгеном Гарфілдом (Eugene Garfield). Розширена версія Science Citation Index індексує понад 6500 авторитетних наукових журналів зі 150 галузей дослідження з 1900 р.

Scopus

Сказати про те, що має публікацію в цій базі, мріє кожен учений. Вона є сьогодні найбільшою та затребуваною у науковому світі. Сьогодні вона налічує близько 23 тисяч видань, кожне з яких дорожить своєю репутацією і тому дуже ретельно перевіряє кожен поданий на розгляд наукову працю. Наявність публікацій у цій базі є обов'язковою для аспірантів для отримання допуску до захисту (щоправда це правило поки що діє не у всіх ВНЗ). За законом для аспірантів публікація в Скопусі не обов'язкова, але кафедри мають автономію регулювати це питання самі. Це означає, що на конкретній кафедрі конкретного вишу ця вимога може бути обов'язковою.

Також публікації Скопус є обов'язковими для викладачів ВНЗ України (для відповідності ліцензійним вимогам провадження освітньої діяльності), науковців, які планують захищати докторську. Серед особливостей цієї бази можна виділити можливість ознайомлюватися з повним текстом наукових праць, простий пошук джерел для написання робіт і потрібної статті, порівняння видань за обраними критеріями.

Web of Science

Ця авторитетна база даних є найстарішою, вона містить понад 12 тисяч різних видань за більш ніж 250 різними напрямками. Охоплення цієї платформи, якій вже понад півсотні років, просто величезне. У ній представлені роботи з гуманітарних, технічних та природничих наук. Кожне видання дуже скрупульозно підходить до перевірки і рецензування матеріалів, що подаються. Відбір здійснюється за критерієм наукової новизни, цінністю роботи для теорії та практики, відсутністю плагіату, відсотком унікальності тощо. Журнали, які включені до цієї бази, дійсно публікують все тільки найкраще. Щоб опублікувати статтю в журналі такого рівня, доведеться чимало попідніти. Адже тут треба і актуальну тему дослідження вибрати, і підготувати хороший текст роботи, що базується на зарубіжних джерелах.

Публікація Web of Science – це великі можливості для автора. Вона збільшує шанси отримання грантів для наукових розробок. Також за допомогою такої публікації можна голосно заявити про себе науковому співтовариству та знайти співавторів для подальших розробок або навіть майбутнього роботодавця.

Google Scholar

Зручна база даних, в якій можна за пару кліків знайти все, що колись розміщувалося в профільних журналах (журнали категорії “Б”, Скопус тощо). Ця база передбачає створення індивідуального профілю вченого, який “прив’язується” до інституту, в якому він працює. У цьому профілі відображається список усіх публікацій та показники цитованості. Сервіс є безкоштовним для користувачів, однак для отримання доступу до повної версії деяких робіт може знадобитися оплата. Він зручний як для самого викладача, адже по суті є репозиторієм його наукових праць, так і для керівництва ВНЗ (дозволяє відслідковувати те, наскільки затребуваними в науці є наукові дослідження автора і чи не є його публікації лише гонкою за кількістю статей).

Microsoft Academic

Сервіс практично ідентичний Google Scholar, але він працює на базі пошукової системи Bing. На цій платформі зібрано переважно англomовні джерела. Зручність платформи полягає в тому, що з неї можна завантажувати документи, що знаходяться у відкритому доступі; можна здійснювати пошук та аналіз різних даних за журналом, автором або роботами вченого. Платформа дуже зручна для тих, хто проводить наукові дослідження в галузі технічних наук, а також юристів-міжнародників.

Index Copernicus

Це міжнародний наукометричний реєстр, що функціонує з 1999 року. Він також відкриває можливості для реферування та індексування матеріалів. Вимоги до публікацій для розміщення в цій базі менш жорсткі, ніж у Скопусі або WoS. Дуже часто опублікувати статті у журналах цієї групи можуть навіть студенти старших курсів. За своїми вимогами статті знаходяться приблизно на рівні із профільними журналами категорії “Б” в Україні.

SJR

Це портал, на якому зібрано величезну колекцію журналів та наукових показників вчених-медиків по всьому світу. Показники, які аналізуються, вибудовуються з урахуванням даних, як у базі Scopus. Колекція справді унікальна, у ній зібрані матеріали з 27 предметних областей, 309 тематичних категорій. Знайти цікаві та корисні для себе публікації можуть як студенти медичних ВНЗ, так і науковці дослідницьких центрів.

MedLine

Це справжня знахідка для медичних працівників. В основі зібрана величезна колекція текстів з медицини. За її заповнення відповідають міжнародні наукові організації. Перевагою є те, що платформа передбачає можливість зв'язатися з автором та обговорити якісь деталі тощо. Предметна галузь MEDLINE — це біомедицина та здоров'я, які в широкому сенсі охоплюють ті галузі наук про життя, поведінкових наук, хімічних наук та біоінженерії, які необхідні фахівцям у галузі охорони здоров'я та інші займаються фундаментальними дослідженнями та клінічною допомогою, громадською охороною здоров'я, розробкою політики в галузі охорони здоров'я чи відповідною освітньою діяльністю. MEDLINE також охоплює науки про життя, життєво важливі для практикуючих медиків, дослідників та викладачів, включаючи аспекти біології, науки про навколишнє середовище, морської біології, науки про рослини та тварин, а також біофізики та хімії.

Science Direct

На майданчику розміщено багато різних праць з медичних, гуманітарних, фізичних, інженерних та інших розділів науки. Публікації, які розміщені на платформі, можуть бути як з безкоштовним, так і з платним доступом. Показники платформи просто приголомшливі – щомісяця із сайту завантажується кілька мільйонів наукових публікацій.

CiteSeerX

На цій платформі представлені англomовні публікації з інформаційних та комп'ютерних технологій. Вона прагне покращити поширення наукової літератури та покращити функціональність, зручність використання, доступність, вартість, повноту, ефективність та своєчасність доступу до наукових та академічних знань. Замість створення ще однієї цифрової бібліотеки, CiteSeerX намагається надати такі ресурси, як алгоритми, дані, метадані, послуги, методи та програмне забезпечення, які можна використовувати для просування інших цифрових бібліотек.

<https://nim.media/articles/ukrayinski-naukovi-zhurnali---kategoriya-a>

Перелік

наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня
доктора філософії

(відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України,
затвердженого

наказом МОН України від 15 січня 2018 року № 32, зареєстрованого в Мін'юсті
України

06 лютого 2018 року за № 148/21600)

ВАК як орган був скасований, а відповідні функції виконує атестаційна колегія Міністерства
освіти і науки. Почути про ВАК статті можна в контексті публікацій країн ближнього зарубіжжя
або розглядаючи архівний матеріал.

Тепер офіційно визнаними вважаються тільки фахові видання.

На сайті МОН запропоновано на громадське обговорення проект Положення про порядок підготовки фахівців ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі ВНЗ, де вказано: «Обов'язковою складовою освітньо-наукової програми аспірантури (ад'юнктури) є підготовка та публікація не менше однієї статті в науковому виданні, яке включене до міжнародної наукометричної бази Scopus (для аспірантів і ад'юнктів)/Web of Science (для докторантів) (або до іншої міжнародної бази, визначеної для окремої спеціальності Науково-методичною радою центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки на підставі подання відповідної науково-методичної комісії)».

Не менш важливим питанням залишається наявність доступу до різних наукометричних баз даних, таких як Scopus, Web of Science для науковців та науково-педагогічних працівників. Розуміючи це, у 2014 р. науковою бібліотекою НУБіП України було організовано доступи до бази даних Web of Science (01.04.-30.06.14 р.) та Scopus (05.12-31.12.14р.). Крім цього, працівники бібліотеки наразі мають можливість проводити визначення деяких кількісних показників наукометрії (індексу Хірша, кількості цитувань на окрему статтю та ін.) у базі даних Scopus за зверненням автора на електронну адресу library@twin.nubip.edu.ua.

Категорії фахових видань

Наказом МОН № 32 від 2018 року був затверджений Порядок формування фахових видань. Відповідно існує три масштабні групи. Вони ж називаються категоріями:

А – найпрестижніші і авторитетні журнали. Вони входять до переліку рецензованих джерел WoS і Scopus. Чи варто черговий раз говорити про значущість цих наукометричних баз? Вони кращі та наймасштабніші в світі.

Б – журнали, включені до профільних міжнародних наукометричних баз і підпадають під всі критерії, передбачені Порядком. Зі зрозумілих причин це наймасштабніша група, свого роду середній, надійний клас.

В – журнали, які були включені до переліку видань на момент затвердження Порядку, а також всі журнали, виключені з категорії Б і А на 2 роки. При цьому важливо відзначити, якщо протягом двох років видання не отримали вищевказані категорії, тобто не покинули групу В, вони виключаються зі списку і більше не вважаються фаховими.

